

ROD
JUDKINS

**Arta gândirii
creative**

Traducere din limba engleză
de George Chiriță

Contents

<i>Introducere</i>	7
Vezi ce se întâmplă atunci când faci ceva să se întâmple.....	11
Fii începător... toată viața.....	15
Dă vina pe Michelangelo	19
Fii mediul mediului tău.....	22
Nu fi altcineva	25
Fii un creator	29
Ia-ți angajamentul în serios.....	32
Fii pozitiv în legătură cu părțile negative	36
Fii practic inutil.....	38
Nu te gândi la ce zic alții	41
Fii perceptiv cu perceperea	43
Pune totul sub semnul îndoielii.....	46
Simte-te inadecvat	49
Inspiră-te din natură.....	52
Nu fi un expert în propria ta persoană	56
Fii încăpățânat când vine vorba de compromisuri	59
Fii o armă de creație în masă	61
Interesează-te de ce ești interesat	64
Termină cu prostiile.....	66
Îmbătrânește fără să te maturizezi.....	69
Dacă nu este stricat, strică-l.....	71

Adună-te de jos.....	74
Provoacă ceea ce este provocator	77
Află cum să află.....	82
Fă-te remarcat.....	86
Proiectează o diferență.....	88
Fii cât se poate de incompetent.....	91
Fii suficient de matur încât să fii copilăros.....	94
Păstrează-ți avântul.....	99
Aspiră să nu ai scopuri	101
Dăruiește-ți prezentul	104
Deschide-ți mintea.....	107
Pauză de nepăsare	110
Planifică să ai mai multe accidente	113
Dacă nu poți să fii foarte bun, fii foarte prost.....	116
Fii un revoluționar conservator.....	119
Scoală-i din morți.....	123
Lucrează în orele care-ți convin	127
Caută fără să găsești.....	130
Nu trece cu vederea lucrurile trecute cu vederea	133
Pune lucrul potrivit în locul nepotrivit.....	135
Rămâi flămând	138
Surprinde-te	140
Profită de dezavantaje	143
Aruncă bombe de adevăr.....	146
Suspendă judecata.....	148
Aruncă-te în tine	151
Folosește şoul și groaza	153
Valorizează obscuritatea	156
Dacă ceva nu are nevoie de îmbunătățire, îmbunătățește-l.....	159
Valorifică valoarea împărtășită	161
Aprinde un foc în mintea ta	165

Descoperă cum trebuie să descoperi.....	167
Pentru a ieși în evidență, află care-ți sunt valorile de bază.....	170
Pentru a realiza ceva, nu face nimic	173
Caută peste tot	175
Intră în lumea creditelor	179
Exploatează-ți mintea	182
Așteaptă dezamăgirea cu entuziasm	186
Gândește prin emoții	188
Transformă haosul în ordine	191
Dacă ai nevoie de ceva, ia	194
Refă, apoi refă refacerea	197
Fii curios cu curiozitatea	200
Devino anonim	203
Obține echilibrul perfect între muncă și viață	206
Ai grija ca ceea ce spui să fie de neuitat	208
Nu experimenta, <i>fii</i> un experiment	211
Nu mai rata ocaziile	215
Contrazice-te mai des	218
Ia glumele în serios	222
Privește dincolo de orizont	225
Treci de la A la B prin Z	229
Cufundă-te	232
Nu lăsa niciodată improvizația la voia întâmplării	236
Respinge acceptarea și acceptă respingerea	238
Fii cât se poate de enervant	240
Polenizează încrucișat	242
Rămâi copilăros	246
Nu te criza în timpul crizei	249
Proiectează-te în viitor	252
Ieși din mintea ta	255
Dă din coate până dărâmi barierele	258

Pentru a învăța, predă	260
Fii radical în fiecare zi.....	262
Respect pentru bancheri și carti	
Fă din libertate o carieră	265
<i>Exerciții</i>	269
<i>Referințe</i>	273
<i>Mulțumiri</i>	276
<i>Biografie</i>	277

Vezi ce se întâmplă atunci când faci ceva să se întâmple

Artistul suprarealist Salvador Dali a apărut la un concurs american numit „Cu ce mă ocup?“¹, în care experți celebri din diverse domenii, legați la ochi, interoghează un „invitat misterios“ pentru a-i putea ghici ocupația. Comisia punea întrebările, dar era băgată imediat în ceață, pentru că Dali răspundeau cu „Da“ la aproape fiecare întrebare. L-au întrebat dacă este scriitor și a răspuns „Da“. Era adevărat; pe lângă cele trei cărți de nonfictiune, Dali a scris și un roman, *Chi-puri ascunse*. Când a fost întrebat dacă este interpret: „Da“. A produs multe momente de artă scenică. La un moment dat, un membru al comisiei a exclamat exasperat: „Omul asta le face pe toate!“.

O minte creativă dorește să modeleze lumea din jurul ei. În emisiunea „Cu ce mă ocup?“, Dali ar fi putut să spună și că este tâmplar; a proiectat multe scaune, iar canapeaua sa, *Mae West Lips*, a devenit un obiect de design clasic. Ca regizor, a creat insolitele filme *Câinele andaluz* și *Vârsta de aur*. De asemenea, a fost mintea din spatele secvenței onirice diafane din filmul *Fascinație* regizat de Hitchcock și scurtmetrajul unic de animație *Destino* cu Walt Disney.

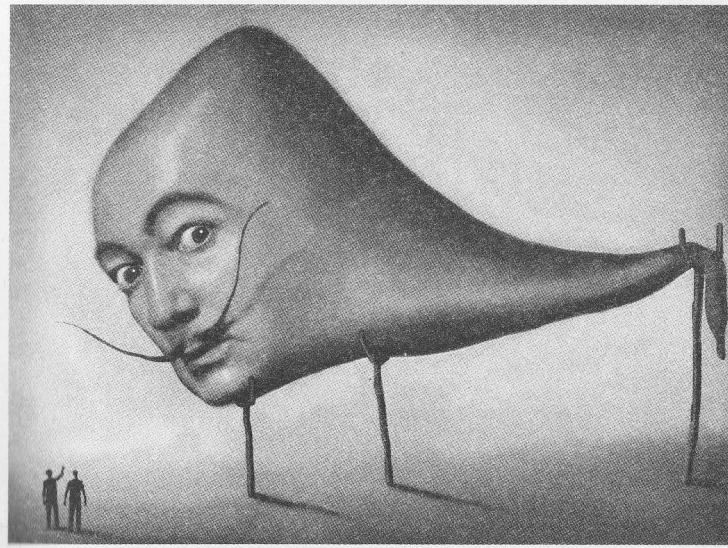
¹ În original, „What's my line?“. Puteți găsi înregistrarea și pe YouTube sub numele: Salvador Dali on «What's My Line?» (n.tr.).

Ca bijutier, a creat modele complexe de bijuterii care conțineau adesea componente în mișcare, cum ar fi *Inima regală*¹. Făcută din aur și încrustată cu rubine și diamante, centrul său pulsa ca o inimă reală. Ca arhitect, a proiectat clădiri, cea mai renomată fiind casa sa din Port Lligat și extraordinarul său teatru-muzeu din Figueres. Și-a dorit o casă, aşa că și-a făcut una – de ce să i-o facă altcineva? A proiectat și decoruri de teatru, haine, textile și sticle de parfum. Producătorul acadelelor Chupa Chups (care încă se comercializează) i-a cerut lui Dali să-i proiecteze un logo nou. A creat o siglă sub formă de margareta și caracterele grafice (care sunt utilizate și astăzi). A sugerat chiar ca logo-ul să fie deasupra ambalajului pentru a fi întotdeauna afișat complet – sfat pe care producătorul l-a urmat. Dali s-ar fi putut gândi: „Sunt un artist suprarealist faimos și bogat, care și-a găsit locul în istoria artei“, dar nu a făcut asta. I s-a părut amuzant, aşa că s-a ocupat și de asta. Nu avea reguli cu privire la ce este important și ce nu. Dali a creat chiar și o persoană – cunoscută și sub numele de Frankensteinul lui Dali – Amanda Lear. A întâlnit-o într-un club de noapte în 1965, pe când o chema Peki d'Oslo. Dali i-a schimbat numele, a reinventat-o și a răspândit povești misterioase despre ea, lansând-o cu succes pe scena disco/art, scenă pe care a cucerit-o în cele din urmă.

Școala și societatea ne fac să simțim că abilitățile noastre sunt limitate și ne privează de încrederea în propria creațivitate. Deși ne naștem cu o imaginea, intuiție și inteligență incredibile, mulți oameni sunt condiționați să nu se folosească de aceste puteri, aşa că acestea se ofilesc. Școlile, familiile și prietenii noștri proiectează asupra noastră o vizionă limitată a capacitaților noastre. Dacă persoanele creative doresc ceva, încearcă. Nu toate proiectele, filmele și experimentele

lui Dali din diverse domenii au avut succes, însă suficiente au avut pentru a primi respectul cuvenit.

Designeri moderni, precum Philippe Starck și Zaha Hadid, au și ei o viziune unică. Sunt renumiți pentru proiectarea unor săli de operă, stadioane și hoteluri emblematic. Proiectează chiar mașini, biciclete, lămpi, bijuterii, scaune și bărci. Au dezvoltat modalități de gândire care pot fi aplicate oricărui proiect. Uneori reușești, iar, alteori, nu, dar este important să încerci orice și să vezi ce se întâmplă.

Un mod de gândire creativ poate fi aplicat pe orice faci și poate îmbunătăți fiecare aspect al vieții tale. Creativitatea nu este un buton pe care-l apeși; este un mod de a privi, de a interacționa și de a răspunde lumii din jurul tău. Persoanele creative sunt creative chiar și atunci când completează documente, gătesc, își planifică timpul sau fac treabă prin casă. Încearcă să-ți dezvolti o modalitate de gândire alternativă

¹ The Royal Heart (n.tr.).

„Cred că fiecare actor care nu mănâncă pâinea de pomană
vrea să fie cât mai versatil“.

Daniel Radcliffe

*De acord? Treci dincolo de limita de confort în următorul capitol.
Nu ești de acord? Descoperă de ce creativitatea și ordinea desă-
vărșită nu merg bine împreună la pagina 173.*

Fii începător... toată viața

A trebuit să creez un nou serial de televiziune. Nu mai făcusem niciodată aşa ceva. Eram artist, pictor, și totuși iată-mă în fața a treizeci de profesioniști într-alte televiziunii. Se uitau la mine nerăbdători și curioși.

Nu știam ce mă așteaptă când am acceptat jobul. Postul de televiziune Dubai TV mi-a cerut să fac o serie de ateliere creative pe care le-am conceput pentru studenții mei de la Central Saint Martins. CSM le-a făcut disponibile unei audiенe mai largi. Postul de televiziune m-a adus cu avionul în Dubai și m-a tratat ca pe un rege: o cameră la Dubai Hilton, limuzină cu șofer, cheltuieli și toate cele asigurate. Mă simțeam obligat față de ei și m-am pregătit bine. Nu am vrut să bat atâta drum și să-mi dau seama că am uitat ceva important.

Au închiriat o sală de conferințe într-un hotel de cinci stele ca eu să țin atelierul acolo. În timp ce mă conducea pentru a întâlni echipa de producție, managerul s-a întors către mine și mi-a spus: „A, aproape, în loc de ateliere, vrem de la tine să faci un serial de televiziune bazat pe viața din Dubai“. M-a lovit ca o bombă. Toată pregătirea mea a fost în zadar.

Stăteam în fața echipei de producție care aștepta cu interes să vadă ce am de spus. Camera țipa de opulență și bogăție; fețe de masă brodate, scaune ornate și ecrane high-tech peste tot. Nu mă simțeam în largul meu. Eram obișnuit cu studiori de artă cu pete pe perete, podele neacoperite și

locuri în care poți face greșeli fără probleme. M-am prezentat pe scurt; de fapt, trăgeam de timp, încercând să-mi dau seama ce-aș putea face. Știam că nu pot să produc nimic creativ în acea sală, deși ei au cheltuit mulți bani pentru asta. Trebuia să inventez o soluție. Spre disperarea personalului angajat la hotel, le-am cerut să scoată toate mesele și scaunele din încăpere. Nu voiam ca toată lumea să stea jos și să se simtă relaxată. Cu sala goală, mă simteam mai bine. Era ca o pânză albă pentru un artist sau ca o coală nouă pentru un scriitor. Însă, cu toții păreau iritați.

Postul de televiziune se străduia să creeze un nou serial de televiziune pentru că ideile lor erau previzibile și plăcute de site. Voiau ca eu să le readuc la viață. Am spus că ar fi mai ușor să ignorăm ideile lor și să pornim de la zero. Mai bine să te gândești la idei noi decât să încerci să le salvezi pe cele vechi. Nu le-a picat bine.

Echipa de scenariști, cameramanii, echipa de producție, echipa de sunet, scenografi, costumierii și mulți alții aveau o atitudine care înăbușea gândirea creativă: „Am făcut asta de ani de zile. Sunt expert. Am fost instruit să fac asta cum trebuie. Ștui exact ce fac“. Voiau să facă lucrurile aşa cum le-au făcut dintotdeauna. Știam că nu pot să lucrez cu ei până când nu-și deschideau mintile către metode noi.

Le-am schimbat rolurile. I-am cerut cameramanului să scrie idei de scenarii, designerilor de costume să pună pe hârtie niște personaje, sunetștilor să se gândească la locurile potrivite și aşa mai departe. Au fost furioși.

A trebuit să-i conving să încearcă. În cele din urmă, s-au deschis această posibilități și au încercat. Teama de nereușită s-a spulberat pentru că apăsarea așteptărilor a fost eliminată. Nu mai aveau nicio reputație de protejat pentru că nu mai făceau ceea ce au fost instruiți să facă. Improvizau. Se jucau. Ideile noi și originale curgeau gârlă. Se distrau. Erau eliberați. Am creat scenarii noi cu personaje interesante,

decoruri neobișnuite și povești inovatoare. Au vrut să-i facă pe actori să repete rolurile și să înceapă să filmeze „așa cum trebuie“. Le-am adus aminte că aşa făceau de obicei. În schimb, am filmat o versiune brută a unui episod în care aceștia își jucau rolurile. Improvizau idei neobișnuite și interesante pe măsură ce filmam.

Au dezvoltat și mai mult ideile lor brute după ce m-am întors în Anglia. Serialul a fost difuzat. A fost ceva unic și complet diferit pentru Dubai. Procesul a fost cel care a determinat rezultatul final.

Transformă lipsa de experiență într-un avantaj și profită de ea. Un începător are o perspectivă proaspătă. Amatorii și persoanele care nu sunt profesioniste într-un anumit domeniu sunt deschise la idei noi: încearcă orice. Nu știu cum „ar trebui“ făcute lucrurile și nu au devenit încă indoctrinați de o anumită metodă. Nimic nu este „greșit“ pentru aceste persoane pentru că nu știu ce este „bine“.

Este important să eviți să devii un expert, un specialist sau o autoritate. Un expert se raportează în mod constant la experiența sa *trecută*. Repetă ce a mers în trecut. Transformă cunoștința într-un ritual repetitiv. Experiența lor devine o cămașă de forță. În plus, experții pretind că au mulți ani de experiență. Ce au ei cu adevărat este un an de experiență repetat de mai multe ori. Văd metodele noi ca pe o amenințare la adresa expertizei lor și urmăresc să le înăbușe.

Pentru a aduce un aer proaspăt companiei tale sau chiar persoanei tale, petrece o zi lucrând la ceva care este valoros, dar la care „nu trebuie“ să lucrezi. Schimbarea joburilor creează un mediu care încurajează inovația. Caută constant modalități noi de a face lucrurile vechi și nu repeta ceea ce știi deja. Nu face lucrurile aşa cum se fac; fă-le aşa cum nu se fac.

„Tot ce știu să fac am făcut deja. Așa că trebuie să fac ceea ce

nu știu să fac.“

Respect pentru domeniul și cărți

Eduardo Chillida

Inspirat? Descoperă arhitectul autodidact la pagina 82.
Neinspirat? Imită-ti idolii la pagina 154.

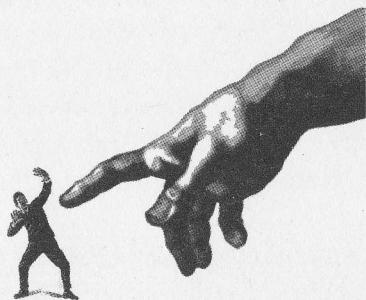
Dă vina pe Michelangelo

Cultul geniului creativ a apărut odată cu primul superstar din lumea artelor, Michelangelo. În 1550, biograful și guru-ul său de relații publice, Vasari, a promovat ideea de „divinul Michelangelo“. Talentul său era un dar de la Dumnezeu, spunea Vasari, pretinzând că Dumnezeu binecuvântează cu asemenea talente doar câțiva privilegiați, pe cei aleși. Această idee încuraja o atitudine elitistă și stingeritoare față de creativitate.

Ceea ce nu a menționat Vasari a fost cât de mult se baza Michelangelo pe armata sa de asistenți. Arhivele conțin sute de chitanțe către specialiști din diverse domenii, care îl ajutau – dintre aceștia o duzină au lucrat în mod continuu la tavanul Capelei Sixtine, de exemplu, lucruri care explică scara monumentală a realizării sale și faptul că această sarcină fizică ar putea părea imposibilă. Pentru mine, această informație nu scade valoarea realizării sale. Rolul său a fost similar cu cel al unui regizor de film. Ca Francis Ford Coppola în zilele noastre, cineva care realizează un proiect enorm ghidând echipa tehnică înspre acea viziune – o realizare nemaipomenită, însă nu una supraomenească. Deși triologia *Nasul* a fost viziunea lui Coppola, obținând performanțe incredibile din partea lui Marlon Brando și a celorlalți actori, ar fi incorect să-i atribuim regizorului designul costumelor,

scenariul, luminile, editarea și toate celelalte elemente implicate în realizarea unui film.

Fără îndoială unul dintre cele mai mari genii ale umanității, Michelangelo nu avea atât de mult har divin, pe cât avea un talent intens educat. Crescut de lucrători într-o carieră de piatră, acesta tăia și dăltuia piatră de la vîrsta de șase ani. La doisprezece ani, deja avea la activ mii de ore de dăltuit în piatră. La vîrsta de paisprezece ani, a fost luat ca ucenic în studioul unui artist. Acest nivel de instruire nu este posibil în zilele noastre. De fapt, este ilegal.

Vechii maeștri sunt o sursă minunată de inspirație, dar nu vom putea emula niciodată nivelul lor de competență. Trebuie să ne descoperim propriile puncte forte. Când țin ateliere de creativitate în companii, încerc să-i fac pe toți să se implice: contabili, personalul administrativ, tehnicieni, oricine este prin preajmă, nu doar pe cei „creativi“. Până la sfârșitul sesiunii, „necreativii“ rămân surprinși de cât de creativi pot fi. Au fost făcuți să credă că nu au această capacitate, așa că le lipsea încrederea. Gândirea creativă este ca un mușchi care are nevoie să fie tonifiat prin exerciții. Adește fac exerciții care durează fiecare cinci sau zece minute, așa cum fac sportivii seriile de exerciții pentru a se încălzi.

Cât de des ai auzit „Nu aș putea să desenez nici dacă viața mea ar depinde de asta“ sau „Sunt afon“? Conceptul de talent înăscut erodează încrederea. Mulți oameni nu-și dezvoltă talentele pentru că li se induce ideea că nu s-au născut cu suficient talent pentru a excela.

„Talentul“ este adesea confundat cu o „abilitate înăscută“, însă există și mulți oameni care confundă „talentul“ cu „competența“. O minte modernă și creativă nu încearcă să afișeze perfecționismul sau măiestria tehnică; se preocupă mai mult de comunicarea ideilor și conceptelor în mediul potrivit. Este mai interesant dacă un inginer construiește o rachetă din bolovani, dacă un pictor pictează cu sânge sau dacă un cântăreț la harpă cântă la sârma pentru uscat rufe. Sarcina noastră este să ne dezvoltăm potențialul creativ indiferent de formele pe care le îmbracă și indiferent dacă ni se pare că suntem „născuți“ cu el sau nu.

„Nu toate persoanele au aceleași talente, deci trebuie să descoperi care sunt ale tale și să lucrezi cu ele.“

Frank Gehry

Convinci? Descoperă ce-ți pot spune Fab Four despre talent versus efort la pagina 32.

Nu ești convins? Vezi dacă te poate convinge Picasso la pagina 197.